

Léto 1941 – Německá tajná policie **gestapo** odhalila **účast** předsedy protektorátní vlády **Aloise Eliáše** ve výzvědné odbojové skupině **Obrana národa**. Vůdce a říšský kancléř **Adolf Hitler** tedy **odvolal** z funkce **říšského protektora Konstantina von Neuratha** jako příliš měkkého (ačkoli Neurath již v r. **1939** dal střelbou rozehnat tichou demonstraci **28. října** na Václavském náměstí: mrtví medik Jan Opletal a dělník Václav Sedláček, Opletalův pohřeb 15. 11. se stal velkou demonstrací českých intelektuálů proti okupačnímu režimu – v čele průvodu šli profesori Karlovy univerzity vedení rektorem Bedřichem Hrozným, světově proslulým asyriologem; Němci pak **17. listopadu** 1939 přepadli univerzitní koleje, 9 studentských vůdců okamžitě zastřelili a tisícovku dalších studentů poslali do koncentračního tábora; všechny vysoké školy v protektorátu byly uzavřeny – a podle tohoto vzoru později i všude v okupované Evropě; po válce se 17. listopad stal Mezinárodním dnem studentstva).

27. září 1941 Hitler prozatímně nahradil Neuratha **Reinhardem Heydrichem** (37 let), nejschopnějším nacistou, jedním z nejvyšších velitelů SS (a předtím i gestapa), neoficiálně považovaným za budoucího Hitlerova nástupce. Heydrich se – jako zastupující říšský protektor – přistěhoval do Čech s manželkou Linou (30 let, pocházela ze šlechtického rodu dlouhodobě sympatizujícího s nacismem) a jejich 3 dětmi. Bydleli v empírovém zámku v **Panenských Břežanech** severně od Prahy: odtud Heydrich jezdil (v otevřeném automobilu Mercedes se šoférem) do práce na Pražský hrad.

Heydrich se spojil se státním ministrem **Karlem Hermannem Frankem** a společně vystupňovali nacistickou krutovládu v Českých zemích:

1. V protektorátu bylo vyhlášeno **stanné právo**: režim vojenské trestní odpovědnosti i pro civilní obyvatelstvo (tresty včetně poprav se děly bez řádného soudu, celkem bylo popraveno asi 500 lidí).

2. Byl **zlikvidován český odboj** (Eliáš zatčen a uvězněn, čekal na trest smrti; 28. září jej nahradil nevýrazný a poddajný právník Jaroslav Krejčí), mnoho jeho účastníků polapeno a uvězněno nebo posláno do koncentračních táborů. V následujících měsících a letech musel tento odboj začínat znovu, prakticky od nuly.

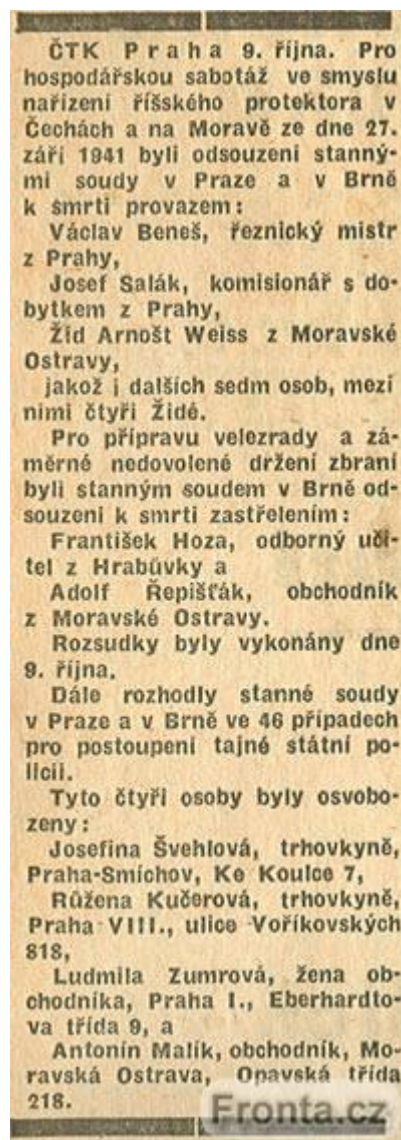
3. Byly dopracovány a oživeny starší **nacistické plány na vystěhování Čechů** do dobytých ruských území u **Severního ledového oceánu**.

4. Bylo zahájeno **vysídlování obyvatel** Sedlčanska, Neveklovska a Benešovska (podařilo se odtud vyhnat asi 30 tisíc lidí), vyprázdňený prostor sloužil jako celoevropsky významný výcvikový prostor SS, ale počítalo se s jeho znovuosídlením civilisty z Německa, aby tak byla zahájena germanizace **středních Čech** včetně Prahy a odtud i dalších českých krajů.

5. Heydrich zinscenoval i několik **medializovaných událostí se symbolickým významem**: např. doprovázen Háchou navštívil chrám svatého Víta a prohlédl si korunovační klenoty.

3. října 1941 – vojenští činitelé (šéf zpravodajské služby František Moravec aj.) při **československé exilové vládě v Londýně** rozhodli o likvidaci **Heydricha**. Plán byl schválen britským premiérem Winstonem Churchillem a vrchním velením britské armády.

Tak vznikla **operace Anthropoid**: účastníci byli dobrovolníci z řad československých parašutistů v britském letectvu: velitel kapitán **Adolf Opálka**, další členové **Jan Kubiš, Jozef Gabčík, Josef Valčík, Jan Čurda** aj.

Noc z 28. na 29. 12. 1941 – Účastníci operace **Anthropoid** seskočili **na padácích** z britských letadel na severní okraj Českomoravské vrchoviny. Výsadky nesly krycí jména chemických prvků, jejich domácí podporu, útočiště i krycí identity poskytla síť odbojářů: vysílačka Libuše (u obce Ležáky), učitel Jan Zelenka (rodák z Kamenného Újezda u Českých Budějovic, působil v Praze, používal krycí jméno Hajský) aj.

20. ledna 1942 – **Reinhard Heydrich** řídil **konferenci ve Wannsee**: v zámečku nedaleko Berlína se sešli vysocí němečtí státní úředníci a důstojníci z oboru bezpečnosti (Adolf Eichmann aj.) a společným jednáním oficiálně zahájili plný provoz nacistické vyhlazovací mašinérie zaměřené na likvidaci Židů a jiných skupin obyvatelstva nepohodlných nacistickému režimu. V plynových komorách v koncentračních táborech bylo v letech 1942 – 1945 systematicky vyvražděno asi 5 milionů osob (celkem v německých koncentracích zahynulo asi 6 milionů lidí, takže se jedná o nejrozsáhlejší i nejintenzivnější cílenou likvidaci obyvatel v dějinách).

Leden 1942 – Byla **zahájena série transportů českých obyvatel židovského původu do koncentračních táborů**, podobně jako v obyvatelstvu jiných zemí okupovaných Německem.

Jaro 1942 – **Anna Maruščáková** (19 let, narozena v Kosmonosích u Mladé Boleslavi, její otec pocházel z Podkarpatské Rusi, ale již před válkou zemřel, matka Helena s dcerou a synem Alexandrem pak žili v osadě Holousy u Slaného), která nyní pracovala jako dělnice zámečnické dílny v továrně Palaba ve Slaném (továrnu na baterie – dnešní Bateria Slaný – vlastnil František Pála, aktivní člen kolaborantské organizace Vlajka a tehdy také starosta Slaného), se na svých cestách na kole do práce a zpět seznámila s mladíkem, který jezdil – také na kole – do práce pravděpodobně na železnici. Mladík se jí představil jako **Milan** a z jeho slov záhy vyplynulo, že je zapojen v odboji. Milan posílal Aniče milostné dopisy do práce a po směně se s ní scházel.

Květen 1942 – **Václav Říha** (23 let, od 1941 ženatý, dcerka Stáňa) z obce **Vrapice** u Kladna začne plánovat ukončení svého mimomanželského dobrodružství.

27. května 1942 – Na severním předměstí Prahy (na rozhraní čtvrtí Kobylisy a Libeň) spáchali účastníci operace **Anthropoid** **atentát na Heydricha**: Šlo o poslední šanci k provedení akce, neboť Heydrich měl během dne odletět k Hitlerovi do Berlína a nebylo jasné, kdy (a zda vůbec) se ještě vrátí. Se svým autem se opozdil, nepochybně kvůli loučení s rodinou (manželka Lina byla ve vysokém stupni těhotenství se čtvrtým dítětem), vůz řídil Heydrichův šofér Johanness Klein, do zatáčky u stanice tramvaje, kde atentátníci (Adolf Opálka, Josef Valčík, Jozef Gabčík, Jan Kubiš) čekali („Heydrichova zatáčka“), přijeli po 10:30 h. Valčík dal signál zrcátkem, Opálka jakoby roztržitě přeběhl před autem, Gabčík se pokusil vystřelit britským výsadkářským samopalem Sten, ale ten selhal, Kubiš hodil granát a Heydricha vážně zranil v břišní krajině. Po přestřelce s Kleinem se atentátníkům podařilo uprchnout. Heydrich byl odvezen do blízké nemocnice na Bulovce, kde byl operován, avšak rozsáhlé zranění bylo komplikováno sepsí z nečistot na povrchu auta.

Atentátníci se skryli v kryptě kostela svatých Cyrila a Metoděje nedaleko Národního divadla. Kostel využívala pravoslavná církev (biskup Gorazd), a šlo tedy o dobře zvolený, neboť krajně nepravděpodobný úkryt. Ve skupině parašutistů však již chyběl Karel Čurda ze Staré Hlíny u Třeboně, který porušil přísný Opálkův zákaz, navštívil rodinu a rozhodl se u ní tajně zůstat.

Řízení protektorátu převzal Karl Hermann Frank, který jako své první opatření vyhlásil již v den atentátu večer výjimečný stav:

V důsledku atentátu na zastupujícího říšského protektora SS-obergruppenführera Heydricha se ustanovuje toto:

Článek I.

Na podkladě paragrafu nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu ze dne 27. září 1941 se s okamžitou účinností vyhláší civilní výjimečný stav nad celým protektorátem Čechy a Morava.

Článek II.

Na podkladě paragrafu 2 výše uvedeného nařízení nařizují: Kdo osoby, které měly účast na spáchání atentátu přechovává anebo jim poskytuje pomoc, anebo má vědomost o jejich osobě anebo o jejich pobytu, neučiní žádné oznámení, bude zastřelen se svou rodinou.

Článek III.

Tento výnos nabývá platnosti oznámením v rozhlase.

V Praze 27. května 1942

— Říšský protektor v Čechách a na Moravě v zastoupení: K. H. Frank

Vzápětí nacisté vypsalí **odměnu 1 milion marek** za jakoukoli účinnou informaci, která by vedla k dopadení atentátníků.

Po 27. květnu 1942 – Anička Maruščáková byla v práci v zámečnické dílně poraněna na prstu ruky: viníkem byl pravděpodobně její mistr, když odmítla jeho milostné návrhy. Její zranění si vyžádalo týdenní pracovní neschopnost.

28. května 1942 – Německé okupační síly v protektorátu zahájily **popravy Čechů za schvalování atentátu**: do září 1942 bylo z tohoto důvodu popraveno **téměř 300 lidí** (navíc byl během této tzv. heydrichiády popraven i **Alois Eliáš**).

Asi 1. nebo 2. června 1942 – Václav Říha poslal Aničce do práce alibistický dopis, jímž se pokusil známost ukončit:

Drahá Aničko!

Promiň, že Ti píši tak pozdě, a snad mne pochopíš, neboť víš, že mám mnoho práce a starostí. Co jsem chtěl udělat, tak jsem udělal. Onoho osudného dne jsem spal někde na Čabárně. Jsem zdrav. Na shledanou tento týden a pak se již nevidíme.

Milan

3. června 1942 – V pražské nemocnici Na Bulovce **Heydrich** upadl do kómatu. Do továrny **Palaba** přišel v běžné denní poště dopis pro Aničku. Úřednice v podatelně obálku rozřízla, ale dopis nechala uvnitř. Večer továrník Pála prohlížel nevyzvednutou doručenou poštu a dopis vyjmul a přečetl. Pak zavolal na četnickou stanici ve Slaném a žádal vyslání jednoho četníka. Velitel František Polák poslal strážmistra Františka Vybírala, který do továrny dojel na kole. Pála mu dal dopis přečíst a vyjádřil podezření, že jej poslal jeden z atentátníků. Vybíral se mu to snažil vymluvit a záležitost zlehčit. Pála však trval na důkladném vyšetření případu. Vybíral s dopisem odjel ke kamarádovi Vilému Michlovi, který provozoval opravnu motocyklů: opravoval zabavené civilní motorčky, aby je mohl převzít wehrmacht. Vybíral žádal Michla zajet do Holous a varovat Aničku. Michl však neměl žádný stroj pojízdný. Rozhodl se jeden urychleně zprovoznit a Vybíral odjel na strážnici a žádal Poláka o strpení; ten však odmítl a sám s dopisem odjel na služebnu gestapa do Kladna.

3. června 1942 večer (a v noci): gestapo zatkló Aničku Maruščákovou a prohledalo Čabárnu. Bez výsledku.

4. června 1942 – Heydrich zemřel a **Němci vpadli do Lidic** a prohledali usedlosti Horákových a Stříbrných: ačkoli nic podezřelého nenašli, členy obou rodin odvezli do vazby.

9. června 1942 – V **Berlíně** se konal **státní pohřeb Reinharda Heydricha**. Podle Hitlerova příkazu se ho zúčastnila celá **protektorátní vláda s prezidentem Háchou**. Doprovázel je **K. H. Frank**. Po obřadu, již ve večerních hodinách, **Hitler vládu i Franka přijal k audienci** – za přítomnosti několika vysokých důstojníků (pravděpodobně wehrmachtu i SS). Hitler držel k protektorátním ministrům **projev** (samozřejmě v němčině), v němž – jako obyčejně – postupně přešel od mírného tónu k výhružnému křiku:

Tato hodina, pánové, je pro vás hodinou historicky významnou. Chci ji použít, abych vám učinil několik sdělení. Doufám, že si je ve svém vlastním zájmu vezmete k srdci... Tuto válku vedu proto, abych poskytl Evropě konečně klid a mír. Rušitele míru, kteří stojí mému dílu v cestě, odstraním všemi prostředky. (...) Nic mi nemůže zabránit, abych z Čech a Moravy vysídlil několik milionů Čechů, nepřejí-li si klidného spoluzítí. V tomto prostoru má potom místo jen jeden. Z obou národů musí pak jeden ustoupit. Jsem pevně rozhodnut nikdy již nevydat Čechy a Moravu a německý národ neustoupí...

Je lepší, ponese-li jedna generace po dvacet let těžké hoře nad ztrátou své vlasti, než aby v Evropě zůstávalo stále nebezpečí způsobované Čechy, kteří jsou nepřáteli říše. Už kvůli vám by mi to bylo líto, kdybyste mne k tomuto přinutili, avšak nikterak se nezaleknu toho, abych tato opatření, bude-li nutno, učinil ještě během války...

Buď se stanou poměry v Čechách a na Moravě pro mne únosné a český lid se změní pod vaším vedením, pane prezidente, a pod vaší vládou, pánové, a pak bude moci žít v klidu a pracovat ve velké říši, anebo nechápete vážnost situace a nedovedete změnit poměry, a pak **BUDE ČESKÝ NÁROD Z EVROPY VYMAZÁN!**

Po odchodu Háchy a ministrů zůstal Frank v rozhovoru s Hitlerem a jeho lidmi. Na dotaz po výsledcích vyšetřování popravdě odpověděl, že existuje nepatrná stopa do jedné vesnice u Prahy, ale pátrání zatím nepřineslo žádné výsledky. Hitler přikázal exemplární potrestání (není jasné, zda jeho průběh vznikl až nyní, nebo šlo o předem připravený plán):

1. Vesnice bude vypálena a zbořena až do základů.
2. Všichni mužští obyvatelé (nad 15 let) budou na místě zastřeleni.
3. Všechny ženy budou poslány do koncentračního tábora.
4. Všechny děti budou rasově prověřeny: některé půjdou na vychování do německých rodin, ostatní do koncentračního tábora.
5. Pozemek obce bude upraven tak, aby někdejší existenci vsi vůbec nic nepřipomínalo: jméno obce bude vymazáno z map i úředních dokumentů.

K. H. Frank bezprostředně tento **rozkaz** telefonoval **veliteli pražského gestapa Böhmovi** a celá operace byla neprodleně provedena ještě v noci z 9. na 10. června.

173 mužů bylo ráno zastřeleno na dvoře Horákova statku. Celkem v následujících týdnech zahynulo 340 lidických obyvatel. Z dětí se vrátilo jen 17 – ty osvojené z Německa.

Toto jsou úryvky z dopisů, které lidické děti mohly tajně napsat z koncentračního tábora v polské Lodži svým příbuzným v Protektorátu. Děti nevěděly, že všichni jejich tátové byli zastřeleni německými vojáky v Lidicích a že matky byly poslány do koncentračního tábora Ravensbrück:

„Milá teto, srdečný pozdrav z Polska zasílá Eva, Ema a Venda Pelichovských. Milá teto, jsme zde bez maminky a bez tatínka. Jsme zde jen o jedněch šatech, a proto Vás prosíme, zda-li byste nám něco neposlala, nějaké staré střevíce. Byla byste tak laskava a poslala nám kousek chleba nebo nějakou buchtu. Vše rádi přijmeme... Kéž byste nám něco poslali, a to co nejdříve, neboť nevím, jak dlouho budem na místě. S pozdravem sbohem Eva Kafková, Ema a Venda.“

„Drazí přátelé, předem přijměte od nás pozdrav a vzpomínku na vás. Co stále děláte? Jak se máte? Prosíme vás o nějaké jídlo. A také nám pošlete jednu lžici a nůž. Naši rodiče jsou na práci.“

Jsme tady samé děti. Odjely jsme do Polska. Jsme tady bez maminek a bez tatínka... Pošlete mi dvě tužky a jednu gumu a papír. Anička Kaimlová.“

„Drahá tetičko a strýčku, srdečný pozdrav z Polska zasílá Jaruška. Tetičko, nevíš něco o mamičce a tatíčkovi. O tatíčkovi nevím již tři neděle a o mamičce šestnáct dní. Náš majetek je to, co máme na sobě, a proto tě prosím, kdybys byla tak dobrá a kdyby bylo možno, něco mně poslala. A to hlavní, nějaké jídlo a prádlo. A prosím tě ještě o dopisní papír, německé známky a cívku nití a nějaké jehly. Tetičko, máme třikrát denně jíst a málo. Odpusť, že na tobě chci jídlo a vím, že ti nepřebývá, ale máme tu hlad... Jaruška Štorková.“

„Milá teto a strýčku, předem srdečný pozdrav z Polska, bez otce a matky, zasílá Ema a Venda. Milý strýčku a tetičko, byli byste tak laskavi a poslali nám nějaké šaty a obuv, hlavně jestli byste mohli aspoň kus chleba a něco k jídlu, neboť nemáme nic než to, co máme na sobě, a to již moc trvanlivé není. Strejdo, nevíte snad něco o tatíčkovi a mamince? A Vendovi také něco na sebe. Já myslím, že jste zdraví a všichni pohromadě. Buďte tak laskavi a neopovrhujte naší prosbou... Sbohem. Eva a Venda Pelichovští.“

„Milá babičko, předem Vás pozdravujeme a posíláme hodně pusinek a tisíc vzpomínek. Babičko, prosím Vás, mohla byste mně poslat nějaké šaty na převlečení a spodní prádlo, nevzala jsem si nic než jedny šaty a jsme naboso. Prosím vás, abyste nám poslala kousek chleba, jestli vám zbývá... Babičko, pošlete mi dopisní papír, abych mohla psát. Nezlobte se na mne, že vás obtěžuji a tolik toho na vás chci, ale snad vám to oplatím... Pepa, Jaruška a Aduš Bulínovi.“

„Drazí, pozdrav z bývalého Polska, bez otce a matky, zasílá Máňa a Kája. Nevím ani, kde jsou rodiče. Náš majetek je to, co máme na sobě. Potřebujeme vše, nač si jen vzpomenete... Všechny vás zdraví Máňa a Kája Mulákoví.“

„Milý strýčku a tetičko. Již čtrnáct dní jsme zde a ještě jsme se nepřevlékly. Pošlete nám nějaké prádlo a nitě, lžice a nějaké peníze, německé – kovové. Pošlete nám chleba, a kdyby jen třeba kůrky, co dáváte doma králíkům... Marie Šroubková.“

Transport těchto 82 lidických dětí (nejmladšímu byly necelé 2 roky, nejstarším 15 – 16 let) doprovázela německá instrukce:

Děti s sebou nic nevezou, jen to, co mají na sobě. Někaká zvláštní péče není žádoucí.

Životy všech lidických dětí z transportu skončily v plynových komorách koncentračního tábora v polském Chelmnu.

Dalších 6 velmi malých dětí zahynulo v kojeneckém ústavu spravovaném nacisty v Praze. 17 lidických dětí bylo osvojeno německými rodinami (v rámci nacistického programu Lebensborn) a po válce se vrátily domů; poslední z nich však bylo nalezeno a vráceno až v květnu 1947.

18. června 1942 – Poslední boj 7 atentátníků v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje.

24. června 1942 – Nacisté vyhladili osadu Ležáky obdobným způsobem jako předtím Lidice.